

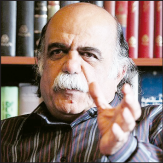
نگاه

نشست «فردوسی‌شناسی و شاهنامه‌پژوهی» برگزار شد

درباره جان و خرد

فرهیختگان ابعادز ظهر شنبه ۲۴ اردیبهشت سرای اهل قلم نمایشگاه کتاب تهران در حالی که روزهای پایانی خود را پشت سر می گذاشت، میزبان نشست «فردوسی‌شناسی و شاهنامه‌پژوهی» بود؛ نشستنی به مناسبت روز بزرگداشت فردوسی که با حضور میرجلال‌الدین کزازی، قدم‌علی سرامی، محمود صادقی‌زاده، کیخسرو دهقانی و پریناسیمین مهر برگزار شد. یکی از ویژگی‌های مهم این نشست حضور تنی چند از مهم‌ترین شاهنامه‌پژوهان ایران در آن بود و حضاران از زوایای مختلف به بحث درباره نوع نگاه فردوسی در شاهنامه داشتند. آنچه در ادامه خواهیمد خواند بخشی از صحبت‌های کزاری در این نشست است.

می‌توان شاهنامه را خردنامه نامید

می‌توان جواهرات گرانبهایی را از دل آن بیرون کشید. انسان امروز در بهار آفرین جاودانه‌ای زندگی می‌کند و باید بداند کسی که پایه بهار آفرینی را در ایران کاشته است، خداوندگار توس، ابوالقاسم فردوسی است. هر وقت از من می‌خواهند درباره شاهنامه سخن بگویم درمی‌مانم، زیرا نمی‌دانم از چه سخن بگویم. کسی که به شاهنامه می‌اندیشد مانند انسانی است که در دریایی از اندیشه فرو افتاده است. باور من این است که هرچه بر ما در طول شبانه‌روز رخ می‌دهد، بی‌راه نیست و برخی انسان‌ها که درک درستی از جهان آفرینش ندارند از واژه‌های بیهوده «بخت» و «تصادف» استفاده می‌کنند. این در حالی است که چنین چیزی پایه درستی ندارد و جهان بر نظم در حال حرکت است. اگر ما بخواهیم نام دیگری برای شاهنامه بدویشک مناسب‌ترین نام «خردنامه» است؛ چراکه اندیشه‌ها و خردهای خردایان در ابیات شاهنامه یافت می‌شود. می‌توان گفت خرد خاستگاه تمام اندیشه‌های شاهنامه است. شاهنامه با سخن از خرد آغاز می‌شود. استاد، شاهنامه را با ستایش و نیایش آغاز می‌کند و آفریدگار خویش را بزرگ می‌شمارد. «جان» و «خرد» دو بنیان اساسی است که هستی برپایه آن استوار شده است. «جان» زندگی تنی ما را پایه می‌ریزد و «خرد» برای زندگی درونی ماست. همه موجودات جان دارند، اما تنها انسان است که از خرد بهره برده و خود را به وسیله آن از سایر موجودات متمایز کرده است. نه تنها در ابیات ابتدایی شاهنامه بلکه در ابیات دیگر نیز استاد بارها از کلمه «خرد» استفاده کرده و به همین دلیل است که شاهنامه را می‌توان خردنامه خواند.

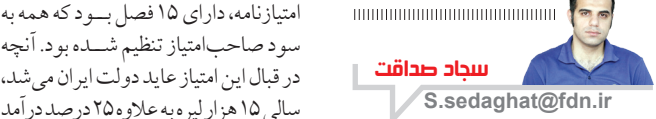
شاید برخی انسان‌ها «روشن‌روان» را با «خردمند» یکی بدانند، اما چنین چیزی حقیقت ندارد؛ چراکه انسان‌های ساده روشن‌روان هستند و به همین دلیل می‌توانند به بهشت بروند، اما این انسان‌ها خردمند نیستند. فردوسی شیفته خرد است و به همین دلیل شاهنامه سرشار از خرد و پند است. امیدوارم شاهنامه که خردنامه آدمی است، در زندگی ما انسان‌ها استفاده شود تا بتوانیم به سمت رشد حرکت کنیم.

نظریه ادراکات اعتباری علامه طباطبائی

نشست «نظریه ادراکات اعتباری علامه طباطبائی» به همت انجمن علمی فلسفه دانشگاه تهران برگزار می‌شود. این نشست با سخنرانی و خوانش‌های متفاوت حمید طالب‌زاده و محمود مروراید از نظریه ادراکات اعتباری علامه طباطبائی همراه خواهد بود. ادراکات اعتباری نظریه ابتکاری علامه طباطبائی است که در آثاری چون «رساله الاعتبارات»، «رساله الانسان فی الدنيا»، «حاشیه بر کفایه»، «اصول فلسفه و روش رئالیسم»، مقاله ششم ادراکات اعتباری، «تفسیر شریف‌المیزان» و «کتاب نه‌ایه‌الحکمه» بیان و تبیین شده و بنیادی برای مباحث ایشان قرار گرفته است. این نشست امروز (۲۶ اردیبهشت) از ساعت ۱۵ تا ۱۷ در تالار کمال دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران برگزار می‌شود.

به بهانه سالروز صدور فتوای تحریم تنباکو

تمرینی برای مشروطه

سجاد صدققت

S.sedaghat@fdn.ir

«بسم الله الرحمن الرحيم اليوم استعمال تنباکو و توتون در حکم محاربه با امام زمان است.» همین یک جمله کافی بود تا تاریخ معاصر ایران به دوره تازه‌ای وارد شود؛ دوره‌ای که جنبش مشروطه را در ادامه به چشم خویش دید و ایران را با وقایع متفاوتی روبه‌رو کرد. فتوای حرمت استعمال توتون و تنباکو را میرزای شیرازی با امضای «محمد حسن حسینی» از سامرا به تهران فرستاد تا روزهای پایانی اردیبهشت سال ۱۲۷۰ اولین‌بار در تاریخ سلسله‌های پادشاهی و ناصرالدین شاه‌قاجار، که در حال گذران نیمه دوم دهه پنجم حکومت خود بود، با این پدیده مواجه شدند و رعیت در برابر حکومت به پا خاست. داستان این ماجرا تقریباً داستان تکراری است که تاکنون بارها بازخوانی شده است؛ داستانی که اکنون می‌توان زوایا و خفایای دیگری از آن را تشریح کرد؛ زوایایی که به پیش و پس از ماجربازمی‌گردد. حکایت‌هایی که پیچ و خم‌های آن ایران را به سوی جنبش مشروطه سوق داد.

آغاز ماجرا

ناصرالدین شاه قاجار در سفر سوم خود به انگلستان در ۸ مارس ۱۸۹۰ (۱۷ اسفند ۱۲۶۸) امتیاز بهره‌برداری از توتون و تنباکوی ایران را به مدت ۵۰ سال به فردی انگلیسی به نام ماژور جردالتلوت واگذار کرد. این

گفته می‌شود ناصرالدین شاه نوعی اشتهای بیمارگونه و سیری‌ناپذیر در انباشتن پول داشته است و از دیدن پول و طلا و نقره و خانه و زندگی مجلل و به‌خصوص زن زیبا سخت دچار هیجان می‌شد. عباس میرزا ملک آرا، برادر ناصرالدین شاه در کتاب

تاریخ و اندیشه

یکشنبه ۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۵ ■ ۸ شعبان ۱۴۳۷ ■ ۱۵ می ۲۰۱۶ ■ شماره ۱۹۴۴

مردم در دوران جنبش تنباکو

شرح‌حال خود می‌نویسد: «انحصار توتون و تنباکوی ایران را به قیمتی خیلی نازل بدون شرایط به یک کمپانی انگلیسی فروخت... شاه‌که از ذالت‌طبع از مدخل یک تومان نمی‌گذرد، همین که اسم سالی ۱۵ هزار لیره را شنید، هوش از سرش در رفت و فوراً قرارداد را امضا کرد.» عامل مهم دیگری که در انعقاد این قرارداد نقش داشت فساد مالی شاه و هیات همراه او بود. اما علی‌رغم همه بحث‌ها به نظر می‌رسد عامل مهم‌تری در انعقاد این قرارداد نقش داشته است. در این دوره عمده درآمد دولت از طریق فروش حکومت ایالات و مالیاتی بود که از کشاورزان و بازرگانان می‌گرفت. مالیات دهندگان نیز به هر طریقی از زیر بار مالیات شانه خالی می‌کردند. این فرار از زیر بار مالیات چنان وسعع بود که شاه حاضر می‌شد با کمترین قیمت امتیاز را به خارجی‌ها واگذار کند.

اعتراض‌ها و پایان ماجرا

در اردیبهشت ۱۲۷۰ (آوریل ۱۸۹۱)، با ورود نمایندگان این شرکت، بازار شیراز که منطقه مهم کشت تنباکو به شمار می‌رفت، بسته شد. در پی این اقدام بازاریان شیراز و بازتاب سراسری این رویداد (بیشتر به واسطه وجود شبکه جدید تلگراف)،

واکنش ناصرالدین‌شاه به جنبش تنباکو چه بود؟

روزی که «ظل الله» فرو ریخت

به‌طور معمول در بررسی اتفاقات مربوط به جنبش تنباکو درباره وقوع حادثه، فتوای میرزای شیرازی و واکنش‌هایی که از سوی مردم در قبال این واقعه شکل گرفت، بحث می‌شود. اما یکی از مهم‌ترین بحث‌هایی که از پیامدهای جنبش مشروطه بوده و چندان به آن توجه نشده است، واکنش ناصرالدین‌شاه و حکومت پس از لغو امتیاز بهره‌برداری از توتون و تنباکوی ایران است. واکنش ناصرالدین‌شاه به حدی شدید بود که گروهی گلوله میرزایضای کرمانی را که پنج سال بعد در جوار حرم شاه عبدالعظیم حسنی باعث مرگ شاه قاجار شد، درپچه نجات ایرانیان می‌دادند.

پس از لغو امتیاز بهره‌برداری توتون و تنباکو ناصرالدین‌شاه در برابر گروه‌گذاشتن عایدات گمرکات جنوب، مبلغ غرامت را از بانک شاهی قرض کرد و به دولت انگلیس پرداخت. این اولین وام قرضه‌ای بود که دولت ایران از خارجیان گرفت. هرچند به دنبال انتشار لغو کامل قرارداد، میرزای شیرازی ضمن فتوایی استعمال تنباکو را حلال اعلام کرد اما ناصرالدین‌شاه را سودای دیگری در سر بود. ناصرالدین شاه پس از بحران تنباکو به اعمال محدودیت سیاسی بیشتر روی آورد و از تغییر و تحولات خطرناک و پرهیز و امتیازات کمتری واگذار کرد، به دوران رشد و گسترش دارالفنون پایان داد، ایجاد مدارس جدید را ممنوع کرد، هنگامی که گروهی یک موسسه آموزشی جدید را در تبریز به آتش کشیدند، موضوع را نادیده گرفت، «قانون» و «قانون» دوشنبه‌ای را که خارج از ایران منتشر می‌شدند، غیرقانونی اعلام کرد، نشریات منتشرشده در سایر کشورها را به باد انتقاد گرفت، میزان بورس‌های دولتی برای تحصیل در خارج را محدود

فرهنگستان

www.Farheekhtegan.ir

Sun | 15 May 2016 | vol.07 | No. 1944

خبرنامه

فصلنامه «علوم سیاسی»

هفتادمین شماره فصلنامه علمی –پژوهشی «علوم سیاسی» در حوزه مطالعات اسلامی –سیاسی به صاحب‌امتیازی دانشگاه باقرالعلوم (ع) منتشر شد. «امام خمینی و نگرش حکومتی به فقه» به قلم سیدسجاد ایزدهی، «نسبت حکمت متعالیه با فلسفه سیاسی اسلامی» نوشته احمد واعظی، «خردگرایی و امامت انتخابی در اندیشه سیاسی معزله» نوشته سیدعلی میرموسوی، «اخلاق سیاسی در گفتمان انقلاب اسلامی» از محسن مهاجرنیا، «جمهوری به مثابه سکولاریسم؛ بررسی چرایی مخالفت روحانیت با جمهوری از مشروطه تا انقلاب اسلامی» نوشته سیدمحمدعلی حسینی‌زاده و رضا شفیعی‌اردستانی و «اثبات ولایت مطلقه فقیه از طریق برهان خلف و مستقیم» از محمدرضا شایق عناون مقالات این فصلنامه را تشکیل می‌دهند. فصلنامه علمی –پژوهشی «علوم سیاسی» در تیراژ ۲۰۰ نسخه و با قیمت ۵۰۰۰ تومان منتشر شده است.

بیم‌ها و امیدها در جهانی پرمخاطره

پژوهشکده فرهنگ معاصر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با همکاری انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران سلسله سخنرانی‌هایی با عنوان «بیم‌ها و امیدها؛ در جهانی پرمخاطره» برگزار می‌کند. جلسه سوم این نشست‌ها با سخنرانی زهرا پارساپور با عنوان «بیم‌ها و امیدهای زیست‌محیطی در ادبیات» و کاوه فرهادی با عنوان «نقد مکتب نوسازی با تأکید بر دانش ضمنی» برگزار می‌شود. این نشست امروز (۲۶ اردیبهشت) از ساعت ۱۵ تا ۱۸ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی واقع در بزرگراه کردستان، خیابان ایران‌شناسی (۶۴)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سالن اندیشه برگزار می‌شود.

نولیبرالیسم و پزشکی در ایران

هشتاد و ششمین نشست یکشنبه‌های انسان‌شناسی و فرهنگ با عنوان «نولیبرالیسم و پزشکی در ایران» از سوی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات برگزار می‌شود. در این نشست، ابتدا فیلم «دماغ به سبک ایرانی» اثر مهرداد اسکویی نمایش داده می‌شود و پس از آن مزدک دانشور، پزشک و پژوهشگر، درباره «خصوصی‌سازی پزشکی و سیاستگذاری‌های کلان سلامت» و مهسا شیخان، کارشناس ارشد زبان انگلیسی، پژوهشگر و معاون روابط بین‌الملل انسان‌شناسی و فرهنگ درباره «نولیبرالیسم و آموزش پزشکی» سخنرانی می‌کنند. این نشست امروز (۲۶ اردیبهشت) از ساعت ۱۶ در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات به نشانی خیابان ولیعصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹ برگزار می‌شود.